

A részleg oktassa ki a személyzetet az RSI veszélyéről, a megelőzés lehetőségeiről, és nyújtson tájékoztatást e téren; segítse elő a szünetek beiktatását; szakemberrel ellenőriztesse a berendezések ergonómikus voltát, elhelyezését stb.; figyelje az új berendezések megjelenését; menedzselje a munkafolyamatokat, a szervezetet, a helyet és a személyzet időbeosztását; tegye lehetővé az egyes munkatársak feladatainak variálását; tervezze újra a feladatokat és funkciókat az ergonómiai elvek beépítésével; készítsen makrókat a gyakran ismétlődő feladatok automatikus megoldására; azonosítsa a veszélyeket a munkahelyen.

Az intézmény szervezzen ergonómiai tudatosító programokat, nyújtson tájékoztatást és tanácsokat;

vegyen részt munkaegészségügyi és munkabiztonsági programokban; fordítson kellő anyagiakat az ergonómikus berendezésekre, segédeszközökre és felvilágosításra; nyújtson lehetőséget orvosi, munkaegészségügyi szakemberekkel való konzultációra, tanácsadásra és oktatásra.

Az RSI veszélyei csak az alkalmazott, közvetlen munkahelye és az intézmény együttes erőfeszítései révén előzhető meg. Az RSI fenyegetését megelőzni képes hatékony stratégiák kimunkálása révén, az újabb technológiák és munkamódszerek a katalógizáló részlegekben is jobb munkafeltételeket hozhatnak létre.

(Mohor Jenő)

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igényvizsgálat

01/283

ALTMANN, Klaus G. – GORMAN, G.E.: The use of gifts and exchanges in a university library serials collection = Ser.Lib. 39.vol. 2000. 2.no. 23-38.p. Bibliogr.

Az ajándék- és csere-folyóiratok használata egy egyetemi könyvtár folyóirat-gyűjteményében

Ajándék; Állomány használata; Csere; Időszaki kiadvány

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A cikk a könyvtári folyóirat-gyűjtemény alig tanulmányozott részének, az „ingyenes” ajándékoknak és a csere útján beszerzett folyóiratoknak a használatát vizsgálja. Kiderült, hogy ezek a folyóiratok a polcok 20,85%-át foglalták el, és az előfizetett folyóiratokhoz képest igen csekély volt a használatuk. Annak ellenére, hogy az ajándék- és csere-folyóiratok az állomány 41,85%-át tették ki, a teljes folyóirat-használatnak mindössze 3,75%-át képviselték. A tanulmány arra is fényt derített, hogy a nem-angol nyelvű anyagot olyan kis mértékben használták, hogy az nem indokolja állományba vételüket. A használatvizsgálat eredményei jól hasznosíthatók a szóban lévő állomány selejtezését érintő döntésekhez.

(Autoref.)

01/284

KONOMOS, Philip – HERRINGTON, Scott: Evaluating the use of public PC workstations at the Arizona State University Libraries = *El.Libr.* 18.vol. 2000. 6.no. 403-406.p.

Hogyan használják a hallgatók a nyilvános számítógépes szolgáltatásokat az Arizona State University könyvtárában?

Egyetemi hallgató; Felmérés [forma]; Használói szokások; Kisszámítógép

A papír-uralta könyvtárban a könyvtárosok fő gondja az volt, hogy a zajongást és az étkezést a könyvtáron kívül tudják tartani. Az elektronikus források és az internet megjelenése óta a hangsúly a munkaállomások rendeltetésszerű használatának biztosítására tolódott. Az Arizona Állami Egyetem könyvtára 1998-ban tette lehetővé a teljes körű szabad web-használatot hálózatán keresztül. Zavaró tényező volt a pornográf web-oldalak látogatása és a hosszadalmas magán-levelezés (e-mail, természetesen), valamint a számítógép-központ részéről felmerült kifogások: a nyilvános munkaállomásokról feladott anonim e-mailek, és a sok feltörési kísérlet.

Számos vita és megbeszélés nyomán a könyvtár a tudomány és az információ szabadsága mellett döntött, és nem vezetett be korlátozásokat a web-használatban. Ugyanakkor – bár a munkaállomások száma 300-ra növekedett, panaszok érkeztek, hogy az általános web-használat miatt egyre nehezebb hozzáférni a könyvtári munkaállomások könyvtári célú (katalógus, adatbázisok stb.) használatához. A könyvtár megfogalmazta és közzétette a számítógépes munkaállomások használatának elveit, amely kimondta a tanulmányi és tudományos célú használat prioritását, azonban a panaszok nem csökkentek, ezért adatgyűjtést végeztek a munkaállomások használatára vonatkozóan. (Egy, majd három hónapos időtartamban, naponta három alkalommal megfigyelve a munkaállomások

használatát, illetve a második esetben egy szoftver beiktatásával a felkeresett URL-eket is regisztrálva.)

Míg az előzetes becslések és a panaszok szerint problémát okozott mind a nem megfelelő használat, mind a hozzáférhetetlenség, az adatok azt mutatták, hogy bár a munkaállomások csak egy harmadát használták mindig könyvtári célra, nem volt olyan eset, hogy ne lett volna szabad, hozzáférhető munkaállomás. Az URL-elemzés szerint 35% volt a szörfölés, 31% az e-mail használat aránya, 23% oktatási-tanulmányi célú használatot és 7%-ban kereső-rendszerek működését regisztrálták. A pornó-oldalak mindössze 1%-ot tettek ki. Mindkét módszerrel továbbra is figyelni fogják a munkaállomások használatát, és a méréseket esetenként kiterjesztik hét végi és esti időszakokra is.

(Mohor Jenő)

01/285

MENSCHING, Ulrike: Auf der Jagd nach Titeln, Themen und Temperamenten. *Das Experiment „Trendlektorat“ in Gütersloh* = *BuB.* 53.Jg. 2001. 3.no. 166-171.p.

Res. angol nyelven

A Güterslohi Városi Könyvtár kísérlete: kiadói trendek és az olvasói igények figyelemmel kísérése

Állománygyarapítás; Igény; Public relations; Városi könyvtár

Gütersloh városi könyvtárában kísérleti jelleggel tematikus csoportokba rendezve bocsátják az állomány egy részét az olvasók rendelkezésére, „aktualitások könyvtára” elnevezéssel. A könyvtár belső felújítása után a földszintet erre a célra rendezték be.

A kísérlet sajátossága a tematikus csoportok kialakításában és gondozásában rejlik: Gütersloh-ban erre a célra kiemelt munkacsoportot hoztak létre, az ún. „trend-lektorátust”, melynek feladata az ol-

vasóközönség érdeklődési trendjének figyelése, az érdeklődés központjába kerülő témák kiválasztása s e témák könyvtári anyagának összegyűjtése, a tematikus csoportok felállítása. Feladatuk kiterjed a témaválasztás helyességének utólagos ellenőrzésére is, ezért az igénybevételt rendszeresen mérik.

Egy-egy tematikus csoport anyagának zömét népszerű ismeretközlő könyvek alkotják, de ezeket rendszeresen kiegészítik a témához kapcsolódó szépirodalmi művekkel.

A könyvek mellett más dokumentumtípusok is helyet kapnak. A nagyobb (száz dokumentumnál többet tartalmazó) tematikus csoportokat további alcsoportokra bontják.

Az összeállításokat előre meghatározott időtartamra tervezik:

A hosszú távú témakörök anyaga másfél-két évig marad együtt, ezek induláskor kb. 700 dokumentumot tartalmaznak. Ilyen témacsoport volt: „Fit/szép” – „Építeni/lakni” – „Élni/élni” – „Pénz/tőke” – „Tudatos élet”. Ezek a témakörök általában öt alcsoportra bontva kerültek a könyvtári állványra ill. kiállítópólra. Pl. az „Élni/élni” alcsoportjai: „Főzni és utazni” – „Konyhai álmok” – „Édes csábítás” – „Élvezet és szellem” – „Irodalmi nyencségek”.

A középtávú témakörök anyaga 3–6 hónapig áll kiemelten az olvasók rendelkezésére, ezek 100–200 dokumentumból állnak. Pl. „Népszerű sportok” – „Kalandok szelek szárnyán, hullámok hátán” – „Kutya, macska et Co.”

A rövid távú témák anyaga két hónapig marad együtt, ezek 50–100 dokumentumból álló alkalmi összeállítások. Pl. „Buddhizmus” – „Ember/természet/technika” (Az Expo 2000-hez kapcsolódó változás) – „Metropolisok”.

Kötött, állandó témák is vannak, ezek anyagát rendszeresen cserélik: „Tipppek a hétvégére” (kirándulások, helyi programok, kerékpártúrák stb.) – „Karácsony” – „Húsvét”.

A bestseller listákon szereplő műveket is kiállítják, ezekből azonban csak külön díjért lehet kölcsönöz-

ni. Pl. „A Spiegel bestseller listája” (kölcsönzési díj 5 DM), „CD Top-lista” (kölcsönzési díj 3 DM.)

Egy év leforgása alatt összesen 8500 dokumentum került a földszinten tematikus felállításban az olvasók elé. A kölcsönzések száma 83 ezer volt, tehát a dokumentumok forgási sebessége megközelítette a 10-et. Egyes témacsoportok és alcsoportok az átlagosnál jóval nagyobb forgalmat bonyolítottak le (pl. „Fit/szép” – „Élni/élni” – „Kikapcsolódás”.) Ugyanakkor a szorosabban vett szakkönyveket, pl. a jogi tanácsadókat is, a tapasztalat szerint inkább a hagyományos részlegben keresik az olvasók. A könyvtárba látogatók száma az év folyamán 8,6%-kal emelkedett, feltételezhetően a földszinti tematikus részleg hatására is.

A könyvtár állománygyarapítási keretének 20%-át fordítja a „trend-lektorátus” által kiválasztott könyvek beszerzésére. Egy-egy témakör felszámolása után a dokumentumok a hagyományos részlegbe kerülnek.

Úgy tervezik, hogy egy-egy munkatárs trend-lektori megbízása 2–3 évre szól, lehetőséget akarnak adni ui. minden érdeklődő könyvtári dolgozónak, hogy friss ötleteivel részt vegyen ebben a munkában.

(Katsányi Sándor)

01/286

REYES BARRAGÁN, Maria J. [et al.]: *Revistas científicas: determinación de necesidades y usos = Rev. Esp. Doc. Cient.* 23.vol. 2000. 4.no. 417-436.p. Bibliogr. 20 tétel.

Res. angol nyelven

Információ-igény és folyóirat-használat

Bibliometria; Hivatkozás; Egyetemi könyvtár; Folyóirat

Extremadura egyetemén vizsgálták – az egyetem könyvtári rendszerének optimalizálását célzó folyamat keretében – az egyetem tudományos közösségének információ-szükségletét a Science Citation Index adatbázis alapján. A mennyiségi és minőségi

elemzések során számos tényezőt figyelembe vettek, így a tanszékenkénti folyóirat-használat megoszlását, a hatástényezőket (impact-factor), a hivatkozások mennyiségét, a folyóiratok hozzáférhetőségét és a lefedettséget. Az 1996-97-ben regisztrált 375 tudományos-műszaki publikáció vizsgálata alapján megállapították, hogy a leginkább használt folyóiratok és a hatástényezők között nincs korreláció. Ugyanakkor a hivatkozások és a használat közötti korreláció igen magas. A hivatkozások 54%-a a folyóiratok 7,4%-át érinti (ez 181 folyóiratot jelent, ebből 30 magfolyóirat, a többi az „első övezetbe” tartozik). A legalább tízszer használt és ötször idézett folyóiratok 33%-a (90 cím) áll rendelkezésre az egyetem könyvtáraiban, ez a teljes érintett folyóirat-mennyiség 3,6%-a. A rendelkezésre álló folyóiratok szakterületek szerinti eloszlása egyenetlen, s elsősorban a bio-medikai tudományoknak kedvez. A cikk javaslatot tesz az információszükséglet említett 54%-át koncentráló folyóiratok hozzáférhetővé tételére.

(Mohor Jenő)

01/287

THOMAS, Joy: Never enough: graduate student use of journals – citation analysis of social work theses = Behav.Soc.Sci.Lib. 19.vol. 2000. 1.no. 1-16.p.

Posztgraduális hallgatók folyóirathasználata – társadalomtudományi disszertációk hivatkozat-elemzése

Bibliometria; Folyóirat-előfizetés; Vezetők tájékoztatása

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az egyetemi oktatók gyakran kérik, hogy a könyvtár fizessen elő bizonyos folyóiratokra. Ezek az igények gyakran meghaladják a gyarapítási kereteket,

és az oktatók nem tudnak beletörődni, hogy az új előfizetések érdekében bizonyos régieket meg kell szüntetni. A kaliforniai állami egyetemen (Long Beach) ezért konkrét adatokkal akarták bizonyítani a folyóirathasználatot. Társadalomtudományi disszertációk hivatkozásait tíz évre kiterjedően vizsgálva számszerű adatokat kaptak a vásárlásra, lemondásra és áthelyezésre vonatkozó döntések meghozatalának segítésére. A hivatkozások közel 85%-a helyi folyóiratokból származott. Mivel a könyvtár társadalomtudományi folyóiratainak közel egynegyedét tíznel kevesebbszer idézték a vizsgált évtized alatt, ezekből válogatták ki a lemondandó címeket az új előfizetések finanszírozása érdekében.

(Autoref.)

01/288

DIAZ, Karen R.: Great expectations, or, where do they get these ideas? = Ref.User Serv.Q. 40.vol. 2000. 1.no. 27-31.p.

Nagy várakozások, avagy hogyan jut mindez az eszükbe?

Egyetemi hallgató; Használók képzése; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások

Mára igencsak megváltoztak a diákok irodalomkutatási szokásai; nem nagyon vonzza őket az információkeresés fáradságos „kalandja”, amiben elődeiknek jócskán volt részük még az Internet előtti („I.e.”) időben. Ezért a könyvtárosnak nem árt a diákok szemszögéből is szemügyre vennie a világot, hogy megértse, milyen várakozásokkal látnak neki a mai fiatalok az információkeresésnek. Egy diákcsoport vizsgálata során kiderült, hogy a hálózati böngészés során – ami nem szakirodalomkeresést jelentett – három nagy témakör érdeklí őket igazán: a szórakozás, a vásárlás és a napi események. A szórakozás kategóriájába a különböző témákról folytatott beszélgetések („csettelés”) és az online játékok sorolhatók. Az elektronikus kereskedelem térnyerésével a vásárlás is egyszerű lett a hálózati

ton: mind az ún. árverési oldalakon (mint pl. az eBay-en, ahol ruhától videóig sok minden kapható vagy a Yahooon és az Amazonon), mind a diákok számára fontos könyvesboltok oldalain, ahol jelentős kedvezménnyel juthatnak a tankönyvekhez (pl. BarnesandNoble.com, Amazon.com). A koncertjegyeken kívül menetjegyek is vásárolhatók a weben. A legfrissebb újságokat és folyóiratokat is a hálózaton találják; az egyetemi könyvtárak munkatársai jól tudják, hogy a diákok inkább az interneten, mintsem a könyvtár polcain keresik a napilapokat. (A már említett vizsgálatból az is kiderült, hogy a hétvégi program tervezése során – az időjárás-előrejelzés mellett – megnézik a horoszkópjukat, és elolvassák a kedvenc képregényük aktuális folytatását is.)

A hálózat több „ingyenes” szolgáltatást is kínál (levelezést, faxot stb.), ne csodálkozzunk tehát, ha a könyvtárostól ilyeneket kérdeznak a diákok:

- Miért nincs cikk még erről? (pl. egy néhány óra-ja lezajlott eseményről)
- Miért kell felállnom a számítógéptől, ha hozzá akarok jutni ehhez az információhoz?
- Miért nem küldik el a számítógépre?
- Miért nem írhatok (pl. a szerzőnek, a professzornak), hogy küldje el e-mailben ezt az információt?
- Miért nem küldik el e-mailben/faxon/postán a címemre?
- Nem lehetne ezt máshonnan olcsóbban megkapni?

Ezek a kérdések az információkeresés más területén szerzett tapasztalataikat tükrözik, s nyilván ezek az irodalomkutatás során is jelentkeznek. Elvárnák a diákok, hogy az információk egyszerűen, gyorsan, olcsón és lehetőleg a számítógép előtt ülve megszerezhetőek legyenek. Mit tehet a könyvtáros ebben a helyzetben? Csakis az „Internet előtt” korszakban már jól bevált módon segítheti a diákokat.

Az igen népszerű hálózati segédlet, a LookSmart például egy sor jól felépített információs oldalt kínál, tájékoztató opciója pedig számtalan gyorstájékoztató forrásra mutat rá. Jóllehet ezután a tájékoztató munka eszköztára bővülni fog (e-maillal stb.), az alaphelyzet, azaz a könyvtárosi segítség mindig meg fog maradni. A teljes szövegű cikkeké a jövő, de a könyvtáros ezután is a szolgáltató és az olvasó közötti fontos közvetítő marad; az előfizetések mellett új feladata a minőségellenőrzés és a jobb termékekért való lobbyszás is. A mostani drága adatbázisok használata hamarosan olcsóbb lesz, de már most is tudni kell arról, hogy amelyik olvasó hajlandó fizetni a teljes-szövegű cikkért, hitelkártyával is megteheti, illetve hogy vannak olyan adatbázisok is (pl. az UnCover), amelyekben ingyenesen kereshetünk, s hogy faxon egy-két cikket térítésmentesen is megkaphatunk.

A könyvtárak együttműködése is olyan új lehetőségeket kínál, amelyekre egy intézmény egyedül nem lenne képes; az OhioLINK, a Solinet és a Library of California jó példái ennek az összefogásnak. A Library of California-projekt nyolc régióra osztja Kaliforniát, s ezek felelnek a régió egyetemi, iskolai, köz- és szakkönyvtárainak kooperációjáért; maguk döntik el azt is, ki-ki melyik elektronikus dokumentumot szerzi be. Ezután a Library of California tárgyal – a könyvtárak ezrei nevében! – az adatbázis-szolgáltatókkal, ami erősen lecsökkenti az árat. (Hasonló próbálkozások történtek már egy-egy intézményen belül, így a University of California és a California State University esetében.)

A könyvtárosok legyenek az olvasók szószólói: csikarják ki azokat az információkat, amelyekre olvasóiknak szükségük van. A California State University összeállított egy olyan mag-folyóiratokból álló jegyzéket, amelyekre minden campus teljes szövegű formában igényt tart, és erre versenyztetett több szolgáltatót. Kulcsfontosságú az információk folyamatos biztosítása: ide tartozik a „tegnap még megvolt” probléma megoldása, és az új infor-

Olvasáskutatás

mációk nyomon követése. Fontos továbbá az információk „szervezése” is; elsősorban azok a könyvtárosok által összeállított weboldalak, keresési segédletek, amelyek órákat takarítanak meg a diákok számára. Már születtek kezdeményezések e téren: Librarian’s Index to the Internet (www.lii.org) vagy az egyetemi könyvtárak számára összeállított Infomine; mind a kettőben könyvtárosok vesznek részt a színvonalas oldalak összegyűjtésében és feldolgozásában (az utóbbi a Kongresszusi Könyvtár tárgyszójegyzékét használja fel).

A címben jelzett „nagy várakozások” kielégíthetők, ha a szolgáltatásokat a korszerű követelményekhez igazítjuk.

(Hegyközi Ilona)

01/289

PETERS, Susanne [et al.]: Les publics des bibliothèques musicales = Bull. Bibl. Fr. 46. tom. 2001. 2.no. 21-29.p. Bibliogr. 14 tétel.

Res. angol, német és spanyol nyelven

A zenei könyvtárak használói

Használói szokások; Felmérés [forma]; Zenei könyvtár

Hét francia város kilenc különböző zenei könyvtárában megkíséreltek használói profilokat kifejleszteni a használók számára. Milyen szerepet játszik a lemezgyűjtemény a zenehallgatási szokásokban? Milyen kapcsolatuk a zenével, a szakkönyvtárokkal és a többi felhasználóval? Milyen igényeik vannak? A felméréseket nyilvános városi könyvtárakban végezték, és nem pl. konzervatóriumi könyvtárakban, amelyek csak egy szűkebb szakmai réteg számára elérhetők. A használói csoportok erősen tipikusnak bizonyultak. Egyidejűleg angol és német nyelvű felméréseket is végeztek az amerikai, a brit, a német és az ausztriai helyzet vizsgálatára.

(Autoref.)

01/290

JONÁK, Zdeněk: Co napovída průzkum „taháků” na téma obsahy literárních děl na Internetu. 1-2.č. = Čtenář. 53.roč. 2001. 1.no. 21-23.p.

Mire figyelmeztet a „puska”-vizsgálat az interneten található irodalmi művek témakörével kapcsolatban

Olvasásvizsgálat; Számítógép-hálózat; Szépirodalom

Ma már az interneten megtalálhatók a cseh és a világirodalom legfontosabb műveinek tartalmi kivonatai. A diákság ezt a lehetőséget mintegy cserekereskedelmi célból veszi igénybe: egy-egy diák által kimunkált egy-egy tételért megkapja a társai által kidolgozott tételeket, s így az egész tételegyüttes birtokába jut.

Amíg az iskola megelégszik a „tartalomfelmondásokkal”, s úgy tesz, mintha a diákok ezzel eleget tettek volna az olvasás örömteli kötelezettségének, a cseregyakorlat természetesen fennmarad.

A szerző 200 ilyen internetes tartalomkivonatot elemzett végig, s az azonos művekről szólókat össze is hasonlította egymással. Megállapította, hogy az elemzett kivonatok a művek „sztorijának” visszaadását illetően meglehetősen megbízhatóak, és hasonlíthatnak is egymásra, mégpedig a következőkben:

- hiányzik belőlük az élmény,
- az irodalmi mű sokféle eleme közül mindössze egyre – a „sztorira” koncentrálnak,
- nem invenciózusak a készítőik műbefogadási megközelítései.
- Ezt követően a szerző a strukturalizmus és neostrukturalizmus mibenlétéről értekezik, s úgy véli, hogy az iménti irányzatok eredményei nem szüremlettek át az oktatásügybe.

Végül megjegyzi: „E közleménynek nem az volt a célja, hogy kritizálja az irodalmi mű interpretációját

nak eddigi megközelítési módját, mindössze arra kívánt rámutatni, hogy a tradicionális megközelítés nem az egyetlen, illetve arra, hogy a napjaink igényesebb prózái iránt érdeklődő olvasónak a receptiójukhoz vezető utat maguknak kell megtalálniuk.”

(Futala Tibor)

Használók képzése

01/291

EDWARDS, Ronald G.: Web tutorials for education students: a practical alternative to traditional library instruction – basic issues and concerns = Behav. Soc. Sci. Libr. 18.vol. 2000. 2.no. 17-25.p. Bibliogr.

Hagyományos módszer helyett világháló: az egyetemi hallgatók könyvtárhasználati képzésének új módszeréről

Egyetemi könyvtár; Használók képzése -felsőoktatásban; Számítógép-hálózat

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A megnövekedett létszámú hallgató nagyrészt olyan technológiai környezetből jön, ahonnan bizonyos számítógépes – és internetes – ismereteket hoz magával, s ez a felsőoktatási könyvtárakat új feladatok elé állítja. Bár az egyetemi könyvtárosok évtizedek óta tartanak könyvtárhasználati ismertetések (azaz folytatnak használó-képzést), számos tanulmány mutatja ki, hogy ez a képzés nem kellően hatékony. A könyvtár- és forráshasználat, az információszerzés oktatásának új módja lehet a hálón elérhető oktatóprogram. Ha az oktató-program céljait jó előre világosan meghatározzuk, és a programot gondosan megtervezzük, költséghatékony és produktív lehet.

A hálón elérhető oktatóprogram főbb előnyei: egyéni tanulást tesz lehetővé, alkalmazkodik a tanuló már meglévő jártasságához, tempójához; szükség esetén egyes részek ismételhetők, az egész bármikor „újra elővehető”. Az ilyen jellegű fejlesztésekre általában könnyen megkapja a könyvtár a szükséges anyagiakat, és az intézményen belül a technológiahasználat „élharcosává” is válik (a könyvtár megítélése pedig mindig is fontos szempont). Bár az oktatóprogram természetesen nem tud megoldást adni minden, a könyvtárhasználat során felmerülő kíváncsiságra, hatékony eszköz annak elérésére, hogy a hallgatók ne passzív, hanem aktív tanulókká váljanak.

(Mohor Jenő)

01/292

EMMONS, Mark – WILKINSON, Frances C.: Designing the electronic classroom: applying learning theory and ergonomic design principles = Libr.Hi Tech. 19.vol. 2001. 1.no. 77-87.p. Bibliogr.

A hatékony elektronikus oktatóterem megtervezése: tanuláselméleti és ergonómiai kérdések

Berendezés; Ergonómia; Használók képzése; Oktatás -számítógéppel

A cikk tanuláselméleti és ergonómiai alapelvek felhasználásával készült tervek ismerteti a könyvtárhasználati képzéshez használt hatékony tanulási környezet kialakítására. Részletesen foglalkozik az elektronikus tanterem ergonómiai jellemzőivel, beleértve a fizikai hely, a környezeti tényezők és a munkaállomások ergonómiai kérdéseit. Néhány tanterem-alaprajzot is közread.

(Autoref.)

01/293

HOLMAN, Lucy: A comparison of computer-assisted instruction and classroom bibliographic instruction = Ref.User Serv.Q. 40.vol. 2000. 1.no. 53-60.p. Bibliogr.

A számítógéppel segített oktatás és a tanteremben végzett hagyományos bibliográfiai oktatás összehasonlítása

Didaktika -felsőoktatási; Használók képzése -felsőoktatásban; Oktatás -számítógéppel

A jelen tanulmány összehasonlítja a könyvtárhasználati oktatás számítógépes, online formáját a hagyományos, tantermi oktatással. Olyan angol szakos, elsőéves hallgatókkal végezték a felmérést a képzés előtt és a képzés után, akik vagy az online, vagy a tantermi oktatásban vettek részt, és az eredményeket összehasonlították azokéival, akik nem vettek részt a képzésben. A képzés utáni teljesítményt vizsgálva nem találtak statisztikailag jelentős eltérést a kétféle módszer között, bár a hallgatók az online módszert kedvelték jobban. Mindkét csoport résztvevői nagyobb önbizalmat mutattak az oktatott források használata tekintetében, mint azt az oktatás utáni teszt eredményei igazolták. A szerző szerint az önbizalmi szintek és a könyvtárhasználat területén további kutatásokra van szükség.

(Autoref.)

01/294

NURMISTE, Taimi: Lugejakoolitus võrgust = Raamatukogu. 2001. 2.no. 11-13.p.

Res. angol nyelven

Használók képzése a hálózaton

Használók képzése -felsőoktatásban; Számítógép-hálózat

A tallini műszaki egyetem könyvtára a 2000/2001-es tanévben szervezett először a világhálóra kihelyezett távoktatási kurzust az elsőéves hallgatók könyvtárhasználati képzésére. A „Web-alapú infor-

mációkeresés az online katalógusban” c. tanfolyam célja a könyvtár webhelyének bemutatása és webes katalógus használatának megtanítása volt. Útmutatókat készítettek egy könyv, egy folyóirat és egy cikk megkereséséhez; kérdéseket adtak fel, és a lehetséges válaszokat egy speciális adatbázisban tárolták. A tanfolyam egy válaszoló és egy értékelő modulból áll. 2000. decemberében 1113 hallgató vett részt a könyvtár web-alapú tanfolyamain. A vélemények igen jók voltak. A kísérlet bebizonyította, hogy a könyvtár képes lépést tartani a felsőoktatás korszerűsítésével.

(Autoref.)

01/295

TODD, Muriel – TEDD, Lucy A.: Training courses for ICT as part of lifelong learning in public libraries: experiences with a pilot scheme in Belfast Public Libraries = Program. 34.vol. 2000. 4.no. 375-383.p. Bibliogr. 5 tétel.

Információtechnológiai oktatás mint a felnőttoktatás része a brit közművelődési könyvtárakban: kísérleti rendszer a Belfast Public Libraries-ben

Felnőttoktatás; Fejlesztési terv; Használók képzése; Információtechnológia; Közművelődési könyvtár

A cikk a „National Grid for Learning” és a „University for Industry” kormányprogramok alapján röviden ismerteti a felnőttoktatás lehetőségeit az Egyesült Királyságban, majd áttekinti, hogy a közkönyvtárak milyen információtechnológiai képzést nyújtanak a felnőttoktatás előmozdítására. A belfasti közkönyvtárak a cél érdekében olyan szervezetekkel építettek ki partnerkapcsolatot, amelyek már nyújtanak ilyen képzést. A szerzők bemutatják a CLAIT (Computer Literacy and Information Technology) és az ECDL (European Computer Driving Licence) nevű kísérleti programokat és ezek előzetes eredményeit.

(Autoref.)

01/296

WEBBER, Sheila: Conceptions of information literacy: new perspectives and implications = J.Inf.Sci. 26.vol. 2000. 6.no. 381-397.p. Bibliogr. 50 tétel.

Az információs jártassággal kapcsolatos fogalmak. Új perspektívák és hatások

Használók képzése; Információtechnológia; Terminológia

A szerzők ismertetik az „információs jártasság” néhány definícióját, és megemlítenek néhány, az információs jártasság oktatására irányuló kezdeményezést. Kimutatják annak a megközelítésnek a hiányosságait, amelyek szerint az információs jártasság leegyszerűsíthető egy sor egyedi képességre, s közreadnak más koncepciókat is. Korábbi kutatások szerint kevés információ áll rendelkezésre ar-

ról, hogy a hallgatók hogyan tapasztalják és határozzák meg az információs jártasságot. A szerzők ismertetik a University of Strathclyde hallgatóinak válaszait, akik egy információs jártassági kurzuson vettek részt. A válaszokat két modellhez kapcsolják. Ezután az eddigi fejlemények és saját kutatásaik alapján két kérdéssel foglalkoznak: 1) megfelelő pedagógiai módszerek az információs jártasság oktatásához, 2) információs jártasság mint önálló tudományág. Végül további kutatási területeket javasolnak, és azt ajánlják, hogy az információs szakemberek vállaljanak vezető szerepet ennek az állandóan fejlődő területnek a definiálásában.

(Autoref.)

Lásd még 288

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS -TERJESZTÉS

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

01/297

LE ROARER, Pierre: Les livres électroniques ou le passage = Documentation. 37.vol. 2000. 5-6.no. 298-311.p. Bibliogr. 19 tétel.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Az elektronikus könyvek kifejlődése és jelenlegi állapota

Elektronikus könyv

Fejlődésnek hosszú története során a könyv napjainkra gyökeresen átalakult. Ennek oka a számítógéppel olvasható digitális szövegek világméretű térhódítása. A nyomtatott formáról az elektronikusra való átalakulás az olvasókat és a kiadói ipar szakembereit egyaránt érinti. A szerző először az elektronikus könyv fogalmát vizsgálja, majd elemzi a már meglévő és a közeljövőben várható elektroni-